

OPLEVELSER MED POLARRÆVE

Af zoologen *Alwin Pedersen*

Blandt grønlandske landdyr indtager polarræven en førsteplads ikke kun som et værdifuldt pelsdyr, men også som den mest levedygtige, den mest alsidige og den videst udbredte af dem alle; en overordentlig livskraftig lille røver. Man skal dog ikke forestille sig den listig og forslagen som rødreven. I hele sin væremåde ligner den mere en lille hund end en ræv. At den virkelig står hunden nærmere end ræven, bekræftes også af antallet af dens kromosomer. Dens eneste nære slægtning er korskræven, en ligeledes hundelignende ræv, hvis hjemsted er de indreasiatiske stepper. Også polarræven anses for oprindeligt at have været et steppedyr.

Det mest iøjnefaldende i polarrævens ydre er, at den spaltes i en lys og en mørk farve, der efter vinterdragtens udseende kaldes henholdsvis hvidræv og blåræv. Ved fødselen og i den første ungedragt er alle polarræve ensfarvet mørke. Men når ungerne viser sig udenfor graven, kan hvidrævene allerede kendes på den lysere underside, medens de, der udvikler sig til blåræve, er ensfarvet mørkt musegrå på hele kroppen. Først i den anden vinter optræder hvidræven i den fuldkomne langhårede hvide vinterdragt, der i de nordlige egne af Grønland har en tydelig silkeagtig glans, som gør den til et meget efterspurgt pelsværk. Renhvid bliver polarræven dog ikke; ses den på sneen, har dens pels en svag gullig tone.

Blåræven forekommer i den udfarvede vinterdragt i flere farvenuancer, varierende fra næsten sort og stålblå til kastaniebrun og lysegrå. Hos den brune type findes ofte en mere eller mindre fremtrædende iblanding af grå hår, især på hovedet. Disse ræve findes hyppigst blandt de østgrønlandske blåræve, medens de sorte og blå, der i pelshandelen værdsættes højest, er talrigest blandt de vestgrønlandske ræve.

Nyere undersøgelser over farvens nedarvning hos polarræven viser, at den blå farve dominerer over den hvide; dette vil sige, at blåræven er den oprindelige polarræv. Hvidræven skulle herefter være en mutation, en af de afvigelser, der pludselig kan opstå i naturen, dog behøver det ikke at være udelukket, at en tilpasning til istidens koldere klima kan have haft en finger med i spillet.

I almindelighed forekommer hvidræven hyppigst i snerige egne og blåræven i mere eller mindre snefrit terræn. I Sydvestgrønland har blåræven således altid været talrigere end hvidræven. Forholdet var tidligere 10:7, nu er det snarere 10:5. På den nordlige del af vestkysten fanges der gennemgående lige så mange hvidræve som blåræve, medens rævefangsten i Nordgrønland, hvor ræven hovedsageligt i de mere eller mindre snefrie fuglefjælde, giver dobbelt så mange blåræve som hvidræve. I Nordøstgrønland har hvidræven altid været i overtal. Oprindeligt fangedes der for hver blåræv to hvidræve. Nu går der 10 hvidræve på to blåræve, og adskillige steder i Nordøstgrønland fanges der nu kun hvide ræve. Ved Scoresbysund kommer der gennemsnitlig en blåræv på tre hvidræve. Her gør sig, ligesom på den vestlige del af nordkysten, søkongens store snefrie ynglekolonier gældende. Ved Angmagssalik er forholdet mellem blåræv og hvidræv 1:10.

Bemærkelsesværdig er den virkning, fangsten har på forekomsten af blåræve, hvor disse er i mindretal. Dette gælder ikke kun for Grønland, men kendes også fra andre steder. På Spitsbergen f. eks. fanges nu kun hvide ræve, og på Novaja Semlja, hvor der i den første tid kom 8 blåræve på 10 hvidræve, fanges der nu en blåræv for hver 1000 hvidræve. Gående ud fra, at det altid må være den talmæssigt svageste farve, der lider mest under fangsten, er det påfaldende, at hvidræven i Vestgrønland ikke er gået tilsvarende tilbage som blåræven på østkysten. En forklaring herfor kan der måske findes der i, at der foregår en indvandring af hvide ræve til Vestgrønland fra de canadiske øer, hvor de hvide ræve er absolut i overtallet.

Om antallet af de grønlandske ræve findes der ikke andre oplysninger end fangst-udbyttet. I Sydvestgrønland varierer det årlige fangstudbytte mellem 1.700 og 2.500 og i Nordvestgrønland mellem 450 og 850. Af samme størrelse som det sidstnævnte er udbyttet også i Nordgrønland. For Østgrønlands vedkommende må der ligeledes skelnes mellem den nordlige og den sydlige halvdel af landet, men her er forholdet omvendt, idet polarræven er talrigere i den nordlige end i den sydlige del. Fangstudbyttet i Nordøstgrønland kan svinge stærkt i de enkelte år. Gennemsnittet ligger lavere end i Nordvestgrønland. I Scoresbysundkoloniens område var fangstudbyttet i 1958/59 100 ræve og ved Angmagssalik 40. På sidstnævnte sted kan årsudbyttet gå helt ned til nogle få stykker.

Som disse tal viser, er polarræven talrigest i Sydøstgrønland. Sammenlignet med fangstudbyttet før i tiden kan der ikke påvises en tilbagegang, så rævebestanden på Grønland må anses for at holde sig ret konstant trods fangsten.

Læser man Stellers beretning om den af Vitus Bering ledede Store Nordiske Ekspedition under dennes ophold på en indtil da ukendt ø i Beringshavet, der blev ekspeditionens redning og sidste opholdssted, forbavses man over den ilde medfart, som de af skørbugen nedbrudte mænd udsattes for af øens store polarræveskarer.

Gammel hvidræv ved et ådsel på ishavskysten.

Der måtte tages alle tænkelige midler i anvendelse for at værges sig imod de allestedsnærværende rovdyrs grænseløse frækhed endog for at afholde dem fra at æde af de syge, endnu før døden havde befriet disse fra deres lidelser. Den omstændighed, at det var en ø, hvorfra rævene, der forbigående må have levet under særdeles gode forhold og formeret sig stærkt, ikke har kunnet komme bort, har sandsynligvis været medvirkende til deres eksemPELLØSE påtrængenhed, skønt noget lignende aldrig er blevet oplevet andre steder. At denne lille røver kan blive ganske ovenud fræk, når der ikke lægges den hindringer i vejen, kan man dog også opleve i Grønland.

Selv oplevede jeg det på min første overvintring i Nordøstgrønland, i egnen ved Scoresbysund. Vi var seks mand, der en overgang boede i det såkaldte Ryders depot på Kap Stewart ved overgangen til den vildtrige Hurry-Inlet. Det var i anden halvdel af september. Efteråret havde holdt sit indtog, da vi opdagede, at der om natten herskede et travlt leben omkring den gamle hytte. Vi hørte de tomme konservesdåser rasle mod stenene og nu og da en dæmpet knurren og gøen, som fortalte os, at det var ræve, der aflagde disse natlige besøg. Men da vi allerede havde oplevet adskil-

lige eksempler på disse kostbare pelsdyrs tyvagtighed, havde vi i tide sørget for at bringe alt i sikkerhed, og så lod vi dem rumstere så meget de lystede. Da der ikke fandtes mere spiseligt for dem udenfor hytten, skete det hyppigere og hyppigere, at de om natten skrabede på døren eller snusede igennem dørsprækken, så vi tydeligt kunne høre det inde i hytten. Skønt de daglig havde lejlighed til at se os, lod de os ikke komme nærmere end at de godt kunne flygte, hvis det skulle vise sig nødvendigt. Indtil vi kom på den tanke at fodre dem. Nu blev forholdene helt omvendte. Nu var det rævene, der prøvede, hvor nær de kunne komme os, og de opnåede hurtigt resultat, for vi lagde dem jo ingen hindringer i vejen. Da først en af dem havde dristet sig til at tage imod det fremrakte stykke kød, varede det ikke længe, før hele flokken stod ventende udenfor huset. Der talte vi en aften 22 ræve.

Vi opdagede imidlertid snart, at vi med vor fodring, hvor vel ment den end var, havde begået en stor fejl. Der var nu bestandig en sådan trængsel foran vinduet, at det næsten var umuligt at få nattero. Nu kunne vi jo nok have befriet os for vore plageånder ved at skyde dem, eller i al fald nogle af dem, men det nænnede vi ikke bl. a. fordi de, når de om nogle uger havde fået deres fulde vinterdragt, ville repræsentere en hel lille formue. Der var så ingen anden udvej end at fortsætte med fodringen, men på en måde, så rævene ikke længere generede os. Da vi flyttede ind i den gamle hytte, havde vi bl. a. fundet en tønde saltet flæsk. Indholdet viste sig velbevaret, skønt tønden havde stået her i mere end 30 år. Flæsket blev udvandet og skåret i terninger, og deraf fik rævene hver dag en passende portion. Fodringen foregik om eftermiddagen efter mørkets frembrud, og for at undgå de hyppige stridigheder blandt rævene blev foderet strøet over et stort areal, så at rævene fik nok at bestille med at lede efter de enkelte stykker.

Da dette havde stået på i nogle dage, meldte pludselig vinteren sin ankomst med en voldsom tre dages snestorm. Sålange stormen varede, så vi intet til rævene, men bagefter vendte de tilbage ved højlys dag og meget sultne, og siden tiltog deres dristighed for hver dag. For de fleste af dem blev efterhånden hyttens nærmeste omegn det faste punkt i deres tilværelse. Om formiddagen lå de gerne og sov. Rullet sammen, med snuden stukket ind under haleroden, fandt vi dem da liggende rundt omkring mellem stenene og mellem proviantkasserne. Hen ad middag vågnede de lidt efter lidt op til dåd. De fleste løb derpå ned til stranden, hvor de syntes at finde noget spiseligt mellem de opskyllede isstykker. Såvidt jeg kunne se, var det krebsdyr, de ledte efter. Senere, da fjorden var islagt, så vi dem oftere foretage lange strejftogter ud på isen. Men hen på eftermiddagen, når det begyndte at blive mørkt, og tidspunktet for fodringen nærmede sig, havde de igen alle indfundet sig ved hytten og løb her bogstaveligt mellem benene på os. Det var umuligt at tælle dem; antallet lå et sted mellem 40 og 50.

Regelmæssig hver aften afsøgte disse polarræve pladsen foran ekspeditionshuset og stod derefter ventende udenfor døren.

Vi havde efterhånden vænnet os til at have denne sværm af utrættelige rovdyr som vore ubudne gæster omkring os, da det en dag ganske uventet gik galt. Vi havde alle begivet os ud på en jagtudflugt til det indre af landet. De fleste af rævene var i begyndelsen fulgt efter os, som de plejede at gøre det, men da de så, at turen førte dem for langt bort, forlod de os, ligesom tilfældigt, den ene efter den anden for at vende tilbage til hytten. Da også vi, sent om aftenen trætte og sultne kom tilbage, ventede der en ikke helt almindelig overraskelse på os. Da vi åbnede døren, vrimlede det med ræve i hele hytten. De sad på og under briksen, på komfuret og i gryderne. Bortset fra konserves fandtes der ikke en stump spiseligt mere i hytten; alt havde rævene ædt. Synligt skræmte blev de ikke, da de så os træde ind i hytten; de tog det åbenbart som en ganske naturlig ting, at de endelig havde fået opfyldt deres ønske. Det viste sig senere, at vinduet ikke havde været forsvarligt lukket . . .

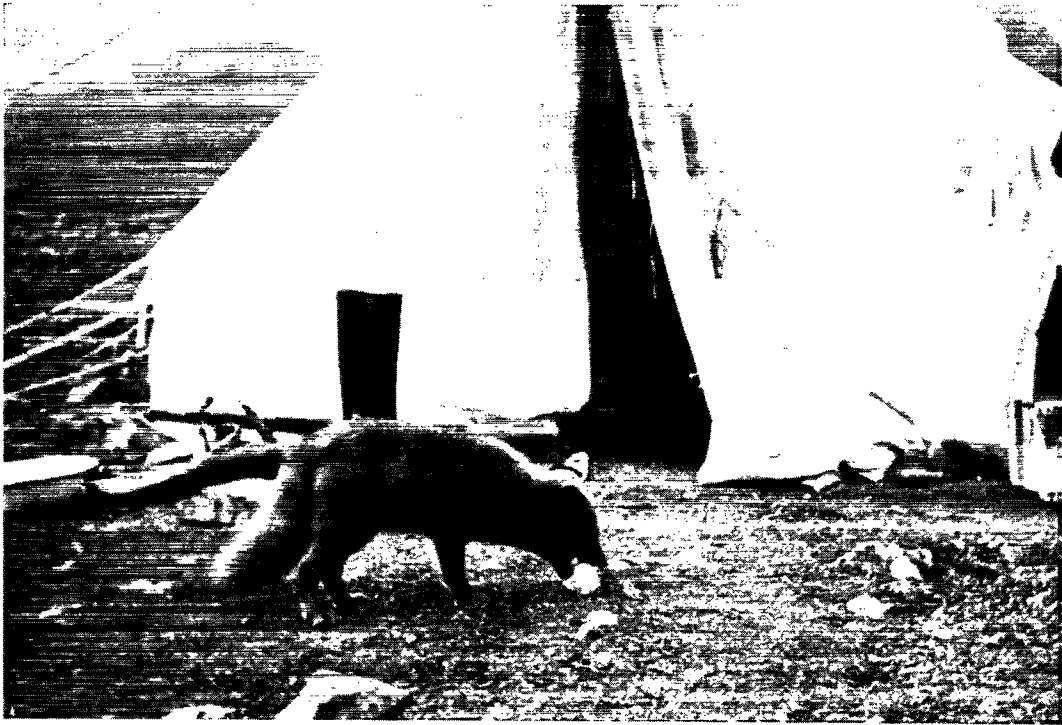
Ved en anden lejlighed, fem år senere, under en overvintring på Hochstetter forland i N.Ø. Grønland, stiftede jeg bekendtskab med en enlig rævefamilie. Sammen med en af mine kammerater havde jeg slået mig ned ved en af de mange indsøer,

Det kan volde vanskeligheder for en ræv at rejse en konservesdåse på ret køl.

der er typisk for dette vidtstrakte lavland. Mens jeg der sad i et lille observations-telt og iagttog en rødstrubet lom, der kun nogle få meter foran mig lå på en mostue på søbredden og rugede sine æg, blev jeg gentagne gange opmærksom på en blåræv. Med næsen tæt over jorden kom den løbende og afsøgte planmæssigt hele søbred-den. Bag hver sten og i enhver fordybning havde den noget at gøre. Ind imellem blev den stående, løftede hovedet og snusede i luften. Dens flittige søgen gjaldt sandsynligvis – således troede jeg i begyndelsen – de små lemminger, hvis spor jeg ofte havde fundet i det fine sand på søbredden. Mit skjul, og dermed også lommens rede, plejede ræven, når jeg opholdt mig i teltet, at gå udenom i en stor bué. Alli-gevel troede lommen ikke denne rutinerede ægrøver over en dørtærskel, og allerede når den fik øje på den på lang afstand, strakte den halsen ud over redekanten for ikke at fremkalde unødigt opsigt.

Lommen var imidlertid ikke den eneste fugl, som ynglede ved søen. Ganske vist var der ingen, der havde sin rede så tæt ved vandet som lommerne, men i søens nær-meste omegn ynglede der både ederfugle og havlitter. Rederne af de fleste af disse havde jeg fundet, medens jeg sad i mit skjul og iagttog fuglene, når de forlod deres

Et ubevogtet øjeblik foran teltet.

reder, efter at de omhyggeligt havde bøjet den fyldige dunkrans sammen over æggene, eller når de vendte tilbage til reden og igen lagde sig ned i de bløde dun. Snart stod det mig klart, at det ikke kunne være de små gnavere, ræven tilsyneladende så ivrig stræbte efter livet, men at den kendte ederfuglernes og havlitternes reder lige så godt som jeg. Dens regelmæssige besøg her ved søen gjaldt udelukkende de vel-smagende andæg. Jeg så dette tydeligt ved en ederfuglerede, som kun lå nogle få skridt fra mit telt. Hver gang ræven nærmede sig dette sted, løftede den allerede på lang afstand hovedet for at forvise sig, om hunnen lå på reden. Var dette tilfældet, gik den forbi reden, som om den ingen anelse havde om dens beliggenhed, medens ederfuglen samtidig skjulte sit hoved i dunene på redekanten, uden tvivl i den faste overbevisning på denne måde at være undgået rævens opmærksomhed.

En tidlig morgen, da jeg atter engang sad i teltet, havde ederfuglen forladt reden. Jeg var spændt på, hvad der ville ske, hvis ræven netop nu kom forbi her. Pludselig fik jeg øje på den. Da den var kommet nærmere, blev den som sædvanlig stående med højt løftet hoved, men løb derpå lige hen til reden, skubbede med næsen dunene til side, tog et af de store æg i munden og forsvandt med det. Forbløffende hurtigt

vendte den tilbage, og det lykkedes den endnu engang at tilvende sig et æg. Da den så kom for tredje gang, lå ederfuglen på reden, og straks lod den, som om den intet kendte til redens beliggenhed. Få dage senere var reden tom; den udholdende ægtiv måtte altså endnu engang have fundet den ubevogtet. Ederfuglen lagde et nyt kuld æg og endog et tredje kuld, men ikke ét af de mange æg lod ræven hende beholde. Jeg tvivler ikke på, at også rederne af de andre ved søen ynglende andefugle blev plyndret af ræven på samme „hensynsfulde“ måde. Selve rugefuglene lod den klogeligt være i fred. Hverken ved søen eller ved rævegraven, som vi senere fandt, lå der fjer eller andre dele af fugle, den havde dræbt.

Vi skulle imidlertid lære den lille tyv endnu nærmere at kende. En tidlig morgen, da vi efter en natlig jagtudflugt vendte tilbage, opdagede vi den foran vort beboel-sestelt, netop i det øjeblik, da den havde tilvendt sig noget, som havde ligget i telt-åbningen og nu skyndsomst søgte at flygte med det. Som vi straks konstaterede, var det den afflåede krop af en måge, der havde ligget på en kasse lige indenfor teltet. Men allerede tidligere måtte den have været der, thi der manglede en skindhue og et par læderhandsker. Da vi så var krøbet i soveposerne, hørte vi den igen, denne gang medens den slikkede resterne ud af en tom konservesdåse, hvilket ingenlunde foregik lydløst. Om aftenen var den der igen, og fra nu af blev den en regelmæssig gæst ved vort telt; alt køkkenaffald, som blev kastet udenfor, hentede den.

I begyndelsen kom den kun sent om aftenen; senere så vi den gentagne gange også om dagen, og navnlig i den sidste tid var den ofte i selskab med en hvidræv, i hvilken vi snart lærte dens bedre halvdel at kende. Hun var mere tilbageholdende og lod hanræven først komme i nærheden af teltet, inden hun selv nølende kom nærmere.

Hidtil havde vi gentagne gange i omegnen af vor teltplads ledt efter den uden tvivl i vor nærhed liggende rævegrav, men forgæves. Henimod slutningen af vort ophold begav vi os daglig ned til stranden i en nærliggende bugt for at efterse et opstillet laksegarn. På dette sted havde også engang levet en eskimofamilie. Det jordhus, i hvilket de havde tilbragt vinteren, henlå nu som ruin, men huset var endnu tydeligt at kende som sådan. En dag, medens vi opholdt os dernede, så vi en ungræv stå på den gamle ruin. I begyndelsen antog vi, at fiskeaffaldet havde til-lokket den, men inden vi gik, ville vi dog overbevise os om det og kastede et blik i ruinen. Et lille udvalg af blankt slikkede konservesdåser røbede straks, hvem vi her havde med at gøre. Ved første øjekast var der dog ellers intet, der røbede de små tyves nærværelse, først ved nærmere eftersyn fandt vi mellem nogle sten nede i bun-den af ruinen indgangen til den egentlige rævegrav, kun lidt iøjnefaldende, men den udstrømmende gennemtrængende rovdrylugt belærte os straks, at vi nu havde fundet, hvad vi længe havde søgt efter. Ganske tilfældigt fandt vi nu også i en hulning mellem stenene i den ene husvæg den savnede skindhue, der ikke havde taget videre

Så tam kan polarræven blive i løbet af kort tid, når der ikke lægges den hindringer i vejen.

skade, og kort efter på et lignende sted læderhandskerne. Disse var dog så medtagne, at de ingen værdi havde for os mere.

Det så næsten ud, som om rævene netop havde ventet på opdagelsen af deres skjulested. Tidlig den næste morgen kom hele familien med den gamle hunræv i spidsen og med seks unger i en lang stribe efter sig til teltet. Senere sluttede sig også den gamle blå hanræv til dem. Det så pudsigt ud, som de kom der snigende i gåsegang; man fik uvilkårligt det indtryk, at den gamle hunræv nu ville påtvinge os sin børneflok og dermed slippe for sine forsørgerpligter. Ungerne var dog i begyndelsen meget forsigtige og tilbageholdende. Da de så os komme ud af teltet, skjulte de sig bag sten og i fordybninger i jordbunden, og de faldt da så godt sammen med omgivelserne, at man let tabte dem af syne. Vi kunne imidlertid ikke netop nu befatte os mere med dem, men belært af erfaring, befæstede vi teltdugen yderligere med sten, inden vi igen begav os ned til stranden.

Den følgende nat havde ræveungerne allerede aflagt deres tilbageholdenhed og gøede og knurrede og skrabede utålmodigt på teltdugen. Vi stod dog umiddelbart

foran opbruddet. Da vi dagen efter tog teltet ned og bar vore samlinger ned til stranden, var ræveungerne, der nu konstant opholdt sig hos os, de mest interesserede tilskuere, man kunne ønske sig. Med hovedet på skrå sad de der og fulgte med begærlige øjne hver eneste genstand, vi tog i hånden, indtil den forsvandt i de opstillede kasser. Bagefter kastede de sig over det sted, hvor teltet havde stået og undersøgte det med en enestående grundighed. Herunder kom også de to gamle ræve, der i det sidste døgn havde holdt sig borte, til syne igen og stredes med ungerne om de efterladte rester.

